

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА
БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2015 року)

Суми
Сумський державний університет
2015

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЕВТАНАЗІЇ В УКРАЇНІ

Булах Т. В.

Юридичний факультет, Сумський державний університет

Сайко Л. Ю.

ст. викладач кафедри СМП, Сумський державний університет

Розвиток науки породжує нові проблеми у суспільстві, які потребують не тільки осмислення, а і вироблення відповідних механізмів їх розв'язання. Однією із таких проблем є проблема евтаназії, яка з'явилася і стала актуальною лише в ХХ ст., це пов'язано з першим досвідом легалізації евтаназії, а також застосуванням евтаназії всупереч чинному законодавству.

Евтаназія як предмет наукових досліджень є однією з найбільш актуальних і дискусійних медико-деонтологічних, етико-філософських та юридичних проблем сучасності. Про це свідчать жваві дискусії між прихильниками «легкої смерті» та її супротивниками, поділ світу медицини на два полюси, «одвічне милосердя» лікарів до невиліковно хворих пацієнтів та ще ряд інших чинників, які не дадуть знизити рейтингу цієї проблеми.

Евтаназія (гр. «eu» – добре + «thanatos» – смерть) – умисні дії чи бездіяльність медичних працівників, які здійснюються ними за наявності письмово оформленого клопотання пацієнта, який перебуває у стані, коли усвідомлює значення своїх дій і може керувати ними, з дотриманням законодавчо встановлених умов, з метою припинення його фізичних, психологічних і моральних страждань, у результаті яких реалізується право на гідну смерть [1, с. 199].

Необхідно зазначити що розмежовують різні види та способи евтаназії: активну (позитивну) та пасивну (негативну), пряму та непряму, добровільну та примусову. Активна евтаназія – це виконання будь-яких дій направлених на пришвидшення смерті безнадійно хворого в останній фазі його захворювання. Пасивна евтаназія – це відмова медиків від дій спрямованих на продовження життєдіяльності безнадійно хворого пацієнта. Пряма евтаназія це дії медика спрямовані на вкорочення життя пацієнта, що і є метою цих дій; непряма евтаназія це пришвидшення смерті хворого внаслідок дій медиків спрямованих на досягнення інших цілей. Окрім цих різновидів евтаназії деякі вчені та юристи розрізняють дистаназію («відмова від смерті» боротьба за життя хворого до останнього), ортоназію (це бездіяльність медиків у сфері медицини, всі зусилля направлені на полегшення страждань) та ятроназію (визнання медиком операбельного хворого безнадійно хворим, або неправильне діагностування та як наслідок проведення активної евтаназії) [3].

В Україні будь-яка форма евтаназії є забороненою, але для наукового дослідження такий закон не може мати вирішального значення, як і будь-який закон, бо взагалі прийняття нормативно-правових актів є результатом владних рішень, не завжди науково обґрунтованих. Як зазначає Р. Циппеліус, «лише той, хто вважає, що критичний підхід до державних законів взагалі не має сенсу чи непотрібний... може твердити, що для його правосвідомості питання справедливості не стоїть» [8, с. 76–77].

Тому будь-який закон спочатку варто співвідносити з ідеєю правової свободи і лише тоді його визнавати, якщо він не суперечить цій ідеї. Це проявляється в прагненні знову і знову піддавати сумніву правові рішення в ім'я справедливості [8, с. 76].

Поняття «евтаназія» українське законодавство не має. Стаття 27 Конституції

України проголошує: «Кожна людина має невід'ємне право на свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань» [4].

Умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині визнається вбивством (ст. 115 Кримінального кодексу України) [5].

Необхідно проаналізувати чи відповідають Конституції України положення про заборону активної і пасивної евтаназії в нашій країні. Варто зазначити, що в законодавстві України відсутнє чітке визначення активної та пасивної евтаназії. Дійсно, якщо пацієнт самостійно відключає апарат штучного підтримання життя, то тут наявні дії лише самого пацієнта, але немає дій медичних працівників, а це і є можливість здійснення пасивної евтаназії, бо це не суперечить законодавству. Законодавством України не передбачено, що пацієнт, перед тим як вимкнути прилад штучного підтримання життя, має отримати дозвіл у медичного працівника, хоча таке положення, якби воно було передбачено, суперечило б Конституції України, в якій передбачено, що людина має право на життя, а не обов'язок. Так, можна погодитись із думкою Ю.А. Дмитрієва, що заборона евтаназії є неконституційним актом, який суперечить принципу забезпечення людської гідності (ст. 28 Конституції України передбачає, що кожен має право на повагу до його гідності). Ю.А. Дмитрієв зазначає, що «неможливо діяти виключно в інтересах хворого, який благає про смерть, відмовляючи йому в цьому. Очевидно, що питання про введення евтаназії, як і будь-яке інше етичне питання, повинні перш за все вирішити самі громадяни, а потім вже законодавець, як це і прийнято в більшості цивілізованих країнах світу» [2, с. 54–62].

Також потрібно навести аргументи щодо прийнятності чи неприйнятності евтаназії. У спробах етичного та юридичного обґрунтування прийнятності активної евтаназії було сформульоване поняття, що раніше не використовувалося: «право на смерть». Розбіжності поглядів коливаються від повного неприйняття активної евтаназії: ніколи, за жодних обставин вона не може бути морально дозволеною, – до прямо протилежної точки зору: активна евтаназія – благо, вона має бути не тільки дозволена, але її варто сприймати як порятунок від не-потрібних страждань. Прихильники більш поміркованої точки зору пропонують внести уточнення й обмеження в кожному з крайнощів, а також опрацювати деталі, що стосуються контролю й забезпечення безпеки хворих.

З огляду на це варто погодитися з М.Н. Малєїною, яка, обґрунтовуючи позитивність евтаназії, вказує на те, що найвищою цінністю є реальне благополуччя людини. Не кожен має сили лежати паралізованим, обходитися без сторонньої допомоги, відчувати постійний та нестерпний біль; не у всіх однакове уявлення про якісні параметри життя [6, с. 58]. Застосування евтаназії відповідає одному із визначальних принципів існування права – принципу гуманізму. Як правильно сказав філософ Дж. Рейгелс, якщо хвора людина розуміє, що їй залишилися лічені дні й вона не може більше терпіти страшного болю, то активна евтаназія є гуманною, бо припиняє страждання хворого [9].

Незастосування евтаназії призводить до порушення інших прав і свобод невиліковно хворої людини, таких як право на свободу та право на повагу гідності.

Проблема застосування евтаназії виникає тоді, коли заходить питання щодо невилікового стану хворого, але варто звернути увагу на те, що будь-який прогноз захворювання є завжди, лише вірогідністю, який в першу чергу багато в чому залежить від внутрішнього відношення хворого до захворювання, довіри до лікарів, бажання вилікуватися. При цьому слід зазначити, що деяка частина самих

пацієнтів індиферентно відносяться до протікання лікування хвороби у всьому покладаючись на лікарів.

А. Малиновський зазначає, що, відмовляючи людині у праві на смерть, держава і суспільство тим самим обмежує її у свободі [7, с. 54].

Отже, підсумовуючи, варто визнати, що проблема евтаназії – насамперед проблема етична, і від її розв'язання залежить доля багатьох безнадійно хворих людей, які останні роки перебувають у лікарнях, фізичний стан яких діагностується як проміжний – між життям та смертю, а психічний стан – безпорадність, стан глибокого відчаю; ці люди позбавлені вибору, вони законом приречені на повільну і болісну смерть, однак це суперечить загальним принципам права – справедливості та гуманності. У цілому питання про етичну припустимість евтаназії ще далеке від свого розв'язання, тому пройде багато часу, коли буде розроблений ефективний механізм її вирішення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ворона В.А. Право на евтаназію як складова права людини на життя / В.А. Ворона // Право України. – 2010. – № 5. – С. 199–205.
2. Дмитриев Ю.А. Право человека на достойную жизнь как конституционно-правовая категория / Ю.А. Дмитриев // Конституционный строй России. – М., 1996. – Вып. III. – С. 54–62.
3. Черников Е.Э., Зарецкий М.М., Черникова Н.М. // Новости медицины и фармации в Украине //№21-22. - с. 18
4. Конституція України : Закон від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України . – 1996. – № 30. – Ст. 141.
5. Кримінальний кодекс України : від 05.04.2001 // Відомості Верховної Ради України . – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
6. Малеина М.Н. О праве на жизнь / М.Н. Малеина // Советское государство и право. – 1992. – № 2.
7. Малиновский А. Имеет ли человек право на смерть? / А. Малиновский // Российская юстиция. – 2002. – № 8.
8. Цивільне право України: підруч. / О.В. Дзера, Н.С. Кузнєцова. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 720 с.
9. Эвтаназия : законодательство разных стран и религиозная оценка [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.portal-credo.ru/>